

Analiza tehnološko-ekonomskih vsebin anketiranja pridelovalcev zelišč v okviru širšega koncepta ankete za namen ekonomskih modelov

CRP V4-2207 Možnosti razvoja zeliščarstva v Sloveniji

Akronim: CRP zelišča

Datum: december 2023

Številka izsledka: 5

Pomen za uresničevanje cilja razpisa: Stroškovna analiza gojenja rastlin, ki imajo največji potencial pridelave in prodaje pri nas.

1 Namen dokumenta

Dokument bo služil pri nadaljnjem delu na projektu, predvsem pri izdelavi kalkulacije pridelave zelišč.

2 Povzetek vsebin kot podlaga za kalkulacije pridelave zelišč

Uspešna pridelava zelišč je odvisna od ravnovesja med tehnološkim napredkom in ekonomskimi vidiki. S sprejemanjem inovativnih tehnik pridelave in optimizacijo upravljanja z viri lahko proizvajalci povečajo produktivnost in dobičkonosnost. Razumevanje dinamike trga in preferenc potrošnikov omogoča strateško pozicioniranje in konkurenčno oblikovanje cen. Ključ do trajnostne rasti in uspeha pri pridelavi je med drugim tudi informiranost o trendih in sprejemanju novih tehnologij.

V Sloveniji močno prednjači tradicionalna pridelava zelišč večinoma ročno. Pridelave zelišč je po poročanju vseh anketiranih pridelovalcev v skladu s smernicami ekološke pridelave. Pri tem navajajo kot pomembno kakovostni sadilni material, ustrezna tla za posamezno vrsto zelišča, podnebne razmere in ustrezno tehnologijo pridelovanja.

Čeprav pridelovalci ne navajajo večjih problemov pri pridobivanju sadilnega materiala, pa je ta postavka pomembna v kalkulaciji pridelave, saj je smiselno pridobiti kvaliteten sadilni material ustreznih sort, v kolikor so na voljo na trgu, ki bodo dale dober pridelek v naših pridelovalnih razmerah.

- **Nakup semena je cenejši od nakupa sadik, vendar nakup sadik ustvari bolj izenačen nasad in običajno pridelek že v prvem letu.**

Stroškovna struktura pridelave zelišč se lahko zelo razlikuje glede na dejavnike, kot so obseg pridelave, vrste zelišč, način pridelave in geografska lokacija.

- **Stroški dela predstavljajo enega najpomembnejših izdatkov pri pridelavi zelišč in obsegajo velik del skupnih stroškov.**

Ti se lahko sicer zelo razlikujejo glede na velikost kmetije, način pridelave in lokalne razmere.

Na kmetijah, ki že imajo traktor z različnimi priključki je postavitve nasada, sajenje, strojna mehanska obdelava tal – zatiranje plevelov ipd. lažja. Če tega na kmetiji ni, je strošek delovne sile ali izposoje mehanizacije za posamezna opravila ali plačilo strojnih ur.

- **Posebna postavka je tudi postavitve nasada, torej sajenje (marsikje še ročno, čeprav se lahko sajenje izvaja na primer s sadilcem za sadike zelenjadnic). Potrebno je upoštevati tudi, da je v nekaterih primerih potreben upoštevati tudi strošek za nakup zemljišča ali plačevanje najema.**

Velik problem pri pridelavi zelišč je zatiranje plevelov, ki mora biti v ekološkem pridelovanju le mehansko. Nasadi zelišč so največkrat mešani (ne monokulturni), sestavljeni iz različnih vrst zelišč na različnih medvrstnih razdaljah. Večina anketirancev navaja, da zatiranje

plevelov opravlja ročno. Sicer so na voljo druge tehnologije pridelave, na primer večje medvrstne razdalje, ki omogočajo strojno mehansko zatiranje plevla vsaj med vrstami ali uporaba različnih prekrivk in zastirk. To lahko zmanjša stroške za delovno silo. Še zlasti navajajo pridelovalci smiselnost uporabe agrotekstila.

- **Zatiranje plevelov je velika postavka v končni ekonomiki pridelave zelišč.**

Ključno je tudi ohranjanje rodovitnosti tal in nadzor boleznin in škodljivcev. Boleznin in škodljivci se po poročanju anketirancev pojavljajo v manjšem obsegu, vendar pri bolj podrobnejšem preučevanju ugotavljamo, da je treba sploh v deževnih letih ukrepati proti bolezninim. Če so obolele rastline v manjšem obsegu le-te odstranijo. Pri pojavu škodljivcev pa se poslužujejo v ekološki pridelavi dovoljenih pripravkov (do 4x letno). Spremljanje in zatiranje škodljivcev ter boleznin zahteva veliko dela, predvsem ker se izvajajo ekološki pristopi.

- **Zatiranje boleznin in škodljivcev trenutno še ni tako visoka postavka v kalkulaciji pridelave, kot je zatiranje plevelov. Mnogi si tudi pripravke za zatiranje škodljivcev izdelajo sam iz rastlinskih delov.**

Tudi druge redne aktivnosti za zagotovitev zdrave rasti in dobrega pridelka (ne samo zatiranje plevla), zahtevajo veliko delovnih ur, na primer tudi že sam monitoring stanja v nasadih

Ekološka gnojila, kompost, apnenec, hlevski gnoj so običajno dražja od mineralnih gnojil, vendar se v ekološki pridelavi mineralnih gnojil ne sme uporabljati. Ena od rešitev, ki pa je anketiranci ne navajajo, bi bila pridelava lastnega komposta in pridobivanje gnoja s kmetij, ki imajo le tega preveč in ga morajo s kmetije oddajati.

- **Strošek gnojil po odgovorih anketirancev ni večja postavka v kalkulaciji, saj mnogi ne izvajajo gnojenja po gnojilnih načrtih ali sploh ne gnojijo. Kljub temu določen strošek nastane – je pa potrebno še poglobljena razprava s pridelovalci na to temo.**

Mnoga zelišča se pobirajo ročno, zato se ohrani boljša kakovost. Ta proces je lahko dolgotrajen in zahteva usposobljeno delovno silo. Zelišča se lahko porežejo tudi stojno. Torej se postavka spravilo pridelka v kalkulaciji pridelave torej lahko med zelišči zelo razlikuje glede na način spravila. Seveda je višja v primerih mešanih nasadov, ko se ročno reže posamezne grme.

- **Namakanje sicer v praksi običajno še ni širše vzpostavljeno, tako da ta strošek načeloma v trenutni kalkulaciji izpustimo.**
- **Spravilo je pri nekaterih vrstah zeliščih bolj delovno intenzivno kot pri drugih. Zato se strošek zelo razlikuje. Ročno spravilo je dolgotrajnejše in zahteva več delovne sile in posledično tudi delovnih ur. Strojno spravilo je hitrejše, vendar zahteva vložek v nakup traktorja s priključki oziroma se obračuna strojne ure, če nam opravilo izvedejo drugi.**

Strojno spravilo je zelo smiselno na večjih kmetijah, ki že imajo primerno strojno opremo (traktor in priključke).

- **Obdelava pridelka po spravilu, sortiranje, smukanje, predelava in pakiranje pogosto zahtevajo dodatno delo za vzdrževanje standardov kakovosti.**

Naslednja faza po spravilu zelišč je sušenje ali destilacija. Strošek priprave zelišča za skladiščenje oz. za trg (sušenje oziroma sušenje in predelava) se razlikuje glede na vrsto

zelišča in ali pridelek prodamo svež (za kar je potreben zelo dober dogovor z odkupovalcem), ali ga posušimo oziroma ali ga tudi predelamo sami ali ne. Ustrezni predelovalni obrat in skladiščni objekti so potrebni za ohranjanje kakovosti zelišč in so potrebni v primeru, da pridelek skladiščimo in predelujemo sami. Sicer ta strošek odpade.

- **Potrebna je torej različna infrastruktura (sušilnice, destilatorji ipd.), če želimo sami predelovati zelišča, ali le-ta ni potrebna, če se pridelek takoj po spravilu proda.**

Postavka v stroškovniku je tudi pridobitev ekološkega certifikata, ki pa je ključno za dostop do premium trgov. Če zelišča pridelujemo v skladu z GACP, je potrebno narediti tudi analize v skladu z Evropsko farmakopejo (na vsebnost težkih kovin in FFS, mikrobiološko analizo), kar bo slej kot prej nuja, sploh, če vstopamo na EU trg.

Zaslужek je seveda nižji v primeru prodaje pridelka kot surovine (sveže ali suho zelišče). Večja dodana vrednost in višja cena pa se doseže, ko pridelovalec pridelek predela v izdelke.

Povzetek postavk v kalkulaciji pridelave zelišč vključuje stroške dela, zemljišč in infrastrukture, semen in sadilnega materiala, gnojil, namakanja, varstva rastlin, energije, tehnologije pridelave, trženja in regulativne skladnosti.

3 Sklep

Z učinkovitim razumevanjem in upravljanjem pridelovalnih stroškov lahko pridelovalci zelišč izboljšajo dobičkonosnost glede na specifične parametre svoje kmetije.

Največje razlike so, ali je kmetija večja in že ima strojno opremo, delovno silo, tehnologijo pridelave na večji površini in tržne poti. To razvoj pridelave zelišč na kmetiji pelje v drugačno smer, pri kateri ni potrebno veliko ročnega dela, kot ročno pridelana zelišča, kjer je prednost visoka kvaliteta in nišna prodaja visokokakovostnih premium izdelkov.